

בשבת פ' בחוקותי בקרה"ת לשלישי וכשבחוקותי לבד.
כשמחזירים בהר-בחוקותי - חמישי], עולה הבעל קורא, ומעצמו.

בשבת פ' בחוקותי: היום יום ע' נ - [דפוס קטן. כד אייר].

פ' בחוקותי בקרה"ת לשלישי [בהר-בחוקותי - חמישי]:
התוכחה.

שני עינים:

א. עולה הבעל קורא.

ב. ומעצמו:

כמנהגינו:

בשו"ת מנחת אלעזר (להאדמו"ר ממונקטש. ח"א. סס"ו
בתחילתו:

ע"ד ששאל אם ינהג כמנהגינו לעלות לתורה הקורא בעצמו בעת
קריאת התוכחה... הנה זה בודאי נכון עפ"י ההלכה ומתוקן ומקובל
מאבותינו וכן ינהג.

ועל פי זה, בדרכי חיים ושלום (סר"ג): בפר' בחוקותי ובפר'
תבוא' בעת קריאת התוכחה יש לעלות לתורה הקורא בעצמו.

(1) כן מנהגינו גם שם - בהיום יום, ח"י אלול ובספר המנהגים, חודש
אלול בתחילתו (ע' 48): (פ' תבוא-) לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.

ביאור הדבר (שהרי במנחת אלעזר שם עומד - על פרט אחר -
כנגד המנהג שלא לברך על קריאת התוכחה):

א. עולה הבעל קורא:

בספר חסידים (סתשס"ו) - (ברוב הדפוסים, מהדפסתו בוילנא
רצ"ח עד לבוב תרפ"ד - הוצאת רב מרגליות (-נדפס מחדש-מוסד
הרב קוק, תשי"ז) לבד מהוצאת ויסטינצקי (ברלין - תרנ"ג,
פרנקפורט - תרפ"ד, ירושלים תשכ"ט) - סת"י):

אחד היה רגיל לעמוד בתוכחה פעם אחת כעס שליח צבור עליו
ואמר לכבודך אני מכין אמר אותו האיש מאחר שאתה סבור לכבודי
בתוכחה אל תקראני בה קרא אחר כך נחפייסו וקראו בתוכחה
ובאותו שבוע היחה בת אותו האיש חולה ומחה במוצאי שבת שקרא
בו התוכחה אע"פ שנחנך לטובה היה לו לקבל בושחו משליח צבור
שחשדו שלכבודו נחנך.

אעפ"כ הראשונים קוראים עם הארץ בתוכחה וראה על זה להלן
בהערה 2 [לכתבי האר"י] כדי שלא יהא אדם חשוב קורא ויקיימו

דבריו והוא ירא מן [בראשית, יב, ג] ומקללך אאר. אעפ"כ לא יתכן לכל מי שיקרא שליח צבור שימנע מלעמוד שנאמר (משלי ג, יא) [ואל תקוץ בתוכחתו. ראה על זה להלן בדברי הכנסת הגדולה].

ולמרות סיום דבריו (- על זה להלן), מהמעשה שאירע שקשור הדבר בסכנה (ראה יותר על זה להלן) - בפתחי שערים ובאגרא (דפרקא) - לכן מנהגינו שעולה הבעל קורא בעצמו ואז נופל החשש, שהקללות בלשון נוכח, שאין עולה (אחר) עמו.

באור זרוע (ח"א, שו"ת (סקי"ב-קט"ו) סקי"ד):
והחסיד הגדול מורי הרב רבינו יהודה החסיד זצ"ל אמר לי שצריך שליח צבור להיות אהוב לצבור שאם לא כן כשקורין תוכחה סכנה היא למי שאינו אוהבו ואמר לי שאם אדם יודע שהחזן אינו אוהבו שאם יקרא אותו בתוכחה יזהר אל יעמוד כי יכשל אם יעמוד.

בשו"ת מהרי"ל (סק"ב) (בקצת דפוסים ובהוצאת מכון ירושלים - סצ"ו):

והחסיד רבי יהודה כתב שיהא ש"ץ אהוב לציבור דא"כ כשהוא קורא פר' תוכחו' סכנה הוא למי שאינו אוהבו, וגם כתב שאם יודע שהחזן אינו אוהבו שאם יקרא (אותו) בתוכחה אל יעמוד, כי יכשל אם יעמוד. (ראה דבריו במהרי"ל להלן (ענין הב')).

בדרכי משה (סנ"ג, ג, סק"ו):
כתב בא"ז...ועיין בא"ז שהאריך בתשובה בדינים אלו...וכתב בשם הר"י חסיד דש"ץ צריך להיות אהוב להקהל שאם לא כן כשקורא התוכחה סכנה היא למי שאינו אוהבו ואמר שאם אדם ידע שהחזן אינו אוהבו אם יקרא אותו לתוכחה אל יעמוד כי יכשל אם יעמוד.

ברמ"א (סנ"ג, ג, סי"ט):
ומי שהוא שונא להש"ץ לא יעלה לספר תור' כשקורא התוכחה (אור זרוע).

בכנסת הגדולה (סנ"ג, ג, בפירושו לבית יוסף):
צריך שליח צבור להיות אהוב לצבור דאם לא כן כשהוא קורא פרשת תוכחות סכנה הוא למי שאינו אוהבו מהרי"ל ז"ל בתשובה ס' ק"ב בשם רבינו יהודה החסיד ז"ל.

מי שיודע שהחזן אינו אוהבו אם יקראנו בתוכחות אל יעמוד מהר"ל בתשובה סימן ק"ב בשם רבינו יהודה החסיד ז"ל ולי נראה שיותר טוב שיעמוד לקרות מליכנס בעוגש ועוזבי ה' יכלו.

במגן אברהם (סנ"ג, ג, סקכ"ב):
בד"מ בשם א"ז...ובשם ר"י חסיד כ' ש"ץ צ"ל אהוב לקהל שאל"כ כשקורא התוכחה סכנה היא למי שאינו אוהבו ואמר שאם הוא

שונאו לא יעלה וכו' ועיין במהרי"ל סי' ק"ב שכתב אף כשקורין אותו לא יעל' ע"ש [שו"ת מהרי"ל הובא לעיל. ומה שכתב בענין הנ"ל כן כתב גם באור זרוע ובדרכי משה בשם האור זרוע] ול"נ שיותר טוב לעלות משיכנס לעונש ועוזבי ה' יכלו (כ"ה) [-כנסת הגדולה].¹

(1) להערת המגן אברהם על סוף דברי הכנסת הגדולה עיין שם במגן אברהם ובמחצית השקל שם. וראה גם בכף החיים (סקפ"ח). ואין כאן מקומו.

בספר חסידים (הנ"ל):

אעפ"כ לא יתכן לכל מי שיקרא שליח צבור שימנע מלעמוד שנאמר (משלי ג, יא) אל תקוץ בתוכחתו.

בהערות ר' ויסטינצקי לספר חסידים (סת"י, סק"א):

בכנסת הגדולה או"ח סי' נ"ג כתב בשם ר"י חסיד: מי שיודע שהש"ץ אינו אוהבו אם יקראנו לתוכחה אל יעמוד ומהרי"ל בתשובה סי' ק"ב כתב בשם ר"י חסיד: ולי נראה שיעמוד לקרות מליכנס בעונש ועוזבי ה' יכלו ומה אשר לפנינו נראה כמהרי"ל.

מה שכתב הוא טעות, שהבין בטעות הכתוב בכנסת הגדולה: "ולי נראה וכו'" אינו מדברי המהרי"ל אלא הוספת הכנסת הגדולה, מה שכתב לפני זה הוא מהמהרי"ל. כתוב בכנסת הגדולה (הובא לפני זה): "...בשם רבינו יהודה החסיד וכו'". מי שיודע שהחזן אינו אוהבו אם יקראנו בתוכחות אל יעמוד מהרי"ל בתשובה סימן ק"ב בשם רבינו יהודה החסיד וכו' ולי נראה שיותר טובה שיעמוד לקרות מליכנס בעונש ועוזבי ה' יכלו. ע"כ. והנ"ל כתב דברי המהרי"ל בשם ר"י החסיד ודברי הכנסת הגדולה בשם המהרי"ל. וכנראה שפענח בטעות הכתוב בכנסת הגדולה הר"ת ז"ל במקום "זכר לברכה" כנראה שהבין "זה לשונו" וממילא השייך להכתוב לפניו חבירו לאחריו, כנ"ל.

וגם מה שכתב "ומזה אשר לפנינו [בספר חסידים - "אעפ"כ לא יתכן לכל מי שיקרא שליח צבור שימנע מלעמוד וכו'"] נראה כמהרי"ל [מה שהוא כתב מהמהרי"ל - "שיעמוד לקרות וכו'"], לפי האמת, שכן כתב הכנסת הגדולה אבל במהרי"ל (ואור זרוע - דרכי משה) בשם רב יהודה החסיד להיפך - "מי שיודע שהש"ץ אינו אוהבו אם יקראנו לתוכחה אל יעמוד".

ויש לפרש שכתבו הראשונים כנ"ל בשם ר"י החסיד שכשהבעל קורא שונאו (על כל פנים, אינו אוהבו) גם כשקראוהו לעלות לא יעלה, שכן עולה מהמעשה שכתב בספר חסידים. ומה שסיים בספר חסידים "אעפ"כ לא יתכן לכל מי שיקרא שליח צבור שימנע מלעמוד" זהו "לכל מי שיקרא שליח צבור" היינו סתם איש שלא שונאו שאז סבר ר"י החסיד שבסתם איש אם קראוהו לתורה, יעלה.

בש"ע אדמו"ר הוקן (סנ"ג, סכ"ד):

צריך להיות אהוב לקהל שאל"כ כשקורא התוכחה סכנה היא למי
אינו אוהבו ואם הוא שונאו לא יעלה.

בשערי אפרים (שער ג, ט"ב):

גם צריך שיהי' אהוב לציבור והוא אוהבם ואם אירע שהקורא
ש' לו שנאה עם אחד מהציבור מוטל על הסגן שלא יצוה לקרות לזה
פרשת התוכחה מפני שיש סכנה בדבר ואם זה יודע שהקורא שונאו
מתירא שמא יקראוהו...

ובפתחי שערים (סק"ב):

שהקורא שונאו כו'. עיין סימן נ"ג...וע"ש בהגהת ש"ע מי
שהוא שונא לש"ץ כו' וכן מלשון ההג"ה ובד"מ שכתב אהוב לקהל
משמעות הלשון שבאהבת הקהל לש"ץ תליא מלתא אך ממה שמסיים
בד"מ שהחזן אינו אוהבו כו' וכן בשו"ת מהרי"ל שיהא הש"ץ אוהב
לציבור כו' מבואר להיפך והכי מסתבר דהעיקר תלוי שאם הש"ץ
הקורא הוא שונא להעולה הוא חתכוון בקריאת הקללות נוכח פני
העולה וסכנה הוא לו ולשון הרמ"א שכן שונא להש"ץ צ"ע ואפשר
שר"ל כיו שיודע בנפשו שהוא שונא להש"ץ מסתמא הש"ץ שונאו ג"כ
משום [משלי, כו, יט] כמי' הפני' [לפנים כן לב האדם לאדם]
וכדאיחא בסוף יבמות גבי ה' נשים שאין מעידות כו' וקצרתיו.

(1) משנה יבמות (קז.): הכל נאמנין להעידה [להעיד על אשה שמתן
בעלה] חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה.
ברש"י: ויבמתה. אשת יבמה וסעמא דכולהו מפני ששונאות אותה ומתכוונות
לקלקלה [ברמב"ם (ה' גירושין, פ"ב, ה"ז): שמא יתכוונתו לאסרה עליו ועדין
הוא קים].

חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל יגיעי ועמלי.

וכן בת חמותה אומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני אדחה.

ויבמתה יראה שמא סופה להיות צרתה.

ובת בעלה זו באה במקום אמי אוכלת כל עמלה.

בגמ' (תצאי עיגול - פירש"י):...הכל נאמנין להעידה חוץ מחמת
נשים...והאנן תנן חוץ משבע נשים ההיא ר' יהודה היא דתנן רבי יהודה מוסיף אף
אשת האב והכלה אמרו לו אשת האב הרי היא בכלל בת הבעל (כמו דזו אינה מעידה
לזו ממילא נפקא דאשת אב נמי אינה מעידה לבת בעלה הילכך אין זו תוספת ולא
הוצרכו להזכירו, רש"י) כלה הרי בכלל חמותה ור' יהודה (אמר לך) בשלמא חמותא
סניא לה לכלה דאמרה קאכלה לגירסני (מפני שסופה לירשנה) אלא כלה מאי מעמי
סניא לחמותה בשלמא בת הבעל דסניא לאשת האב דאמרה קאכלה לגירסני דאם אלא
אשת האב מאי מעמא סניא לבת הבעל (הילכך איצטריך למימנינחו) אלא מאי מוסיף
תרתי (כיון דאין לה על מה לשנאות חמותה אמאי קא מוסיף לה ר' יהודה לומר

אינה נאמנת ומשני מעמה דרבי יהודה (-) אלא כלה מ"ט סניא לחמותה דמגלה לבנה כל דעבד אשת אב גמי סניא לבת הבעל דמגלה לאביה כל דעבדה ורבנן כמים הפנים לפנים בן לב האדם לאדם (קרא כתוב כמים הפנים לפנים כמים הללו שאדם צופה בהן ורואה בהם פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם הם עקומות בן לב האדם לאדם אחר אם הוא אוהב את זה גם זה הוא אוהבו ואם הוא שונא את זה גם זה הוא שונא הלכך לא בעלי לאוספינהו דמטעמא קמא שסעינן זאין נאמנות וכיון דחמותה סניא לכלה משום דקאכלה לגירסא כלה נמי סניא לחמותה דסניא לה וכיון דבת הבעל סניא לאשת אב אשת אב נמי סניא לה לדיא.) ורבי יהודה החיא בדברי תורה כתיב (לפי פנים ולב שאתה גותן לתורה לבך עומד לך להעמיד גירסא אם יגעת בה חמצא אם לא יגעת לא חמצא.).

במגן אברהם (סתכ"ח, סק"ח):

מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה דדוקא השמש ששוכרין אותו לכך אין קפידא. (על דברי המהרי"ל - ראה להלן בסוף ענין ה' בארוכה).

באגרא דפרקא (להאדמו"ר רב צבי אלימלך מדינוב. סרנ"ט):

[הכתוב בחצי ריבוע הוא לשון הגמ']

בגמ' שבועות [לו.] יככה [ה'] אלקים וכן יככה וכו' [א] - אלקים זו היא אלה הכתובה בתורה. יתיב רב כהנא קמיה דר"י [ד] - דרב יהודה ויתיב וקאמר הא תניתין כדתניא [כדתנן] (רב כהנא היה שונה משנתו כמות שהיא שנויה יככה וכן יככם, פירש"י) א"ל (אמר ליה רב יהודה) כנה (הפוך דבריך כנגד אחרים אמור יכהו וכן יככם שלא תקללני, רש"י) (היינו צוהו לכנות' ולומר בלשון אחר שלא לומר לנוכח לחבירו לשון קללה אפי' דרך לימודו) יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר (תהלים נב. ו.) גם אל יתצך וכו' [כ] - לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה] (את המקרא הזה היה דורש שנאמר בדואג בספר תהלים) א"ל כנה (ואמור יתצוהו) ופריך תרתי ל"ל [למה לי] מ"ד [מהו דתימא] ה"מ מתניתין אבל בקראי אימא לא מכנינן קמ"ל. עכ"ל (כ) [ה] גמרא ויש ליוהר בדבר ותימה לי למה לא הביאו הפוסקים זה הדין ותתבונן בזה שמנהג ישראל חורה מה שמקפידין שלא לעלות לחורה בקריאת התוכחות כי המקרא קרא לנוכח ואני מקפיד בקריאת התוכחות שלא יעמוד אדם נגדי או אצלי כיון שהוא דינא דגמרא. ע"כ.

על דרך מנהגינו בכף החיים (סרפ"ב, סק"ח):

והמנהג עכשיו לקרות החזן התוכחות והוא יהיה ג"כ העולה.

ובתוספת ביאור בסתכ"ח -

(סקל"ה: ועיין לעיל סי' רפ"ב אות ח' שכתבנו שעכשיו המנהג ברוב הקהילות שהש"ץ הקורא בס"ת הוא קורא התוכחות /והעולה

(כמנהג הספרדים שהעולה קורא בתורה.)

(סקמ"א): כבר כתבנו לעיל דעכשיו נתפשט המנהג ברוב הקהילות שהש"ץ הקורא בס"ת הוא יקראה [טעות הדפוס, וצ"ל כדלעיל - קורא] התוכחות.

בנחבי האר"ז¹:

בפרי עץ חיים (שער השבת (שער י"ח) פרק י"ט): כשהיינו, בבית מדרשו [של האר"ז²], ראיתי שקרא מפי עצמו קללות של בחוקותי במנין הו'.

בשער הכונות (ענין שחרית של שבת):

גם ראיתי למורי ז"ל, כשהיינו מתפללים בבית מדרשו... וכן בפרשת בחוקותי, ראיתיו שעלה ביום השבת ההוא, וקרא בפיו ובקול רם¹, הקללות של פרשת בחוקותי, כחכמי הקהילות ספרד².

ובענין א' מנהגינו כמנהג האר"ז³, שלפועל הבעל קורא הוא העולה לתורה, אבל בהנהגת האר"ז⁴ ענין נוסף: מנהגינו - הבעל קורא הרגיל הוא העולה, על דרך הכתוב בכף החיים (הנ"ל) "המנהג ברוב הקהילות הש"ץ הקורא בס"ת... והוא יהיה ג"כ העולה." (ראה לעיל), וכמו שכתב בפירוש במנחת אלעזר (בתחילה); מה שאין כן הנהגת האר"ז⁵ שהקפיד במיוחד להיות הבעל קורא בשביל התוכחה - כמנהג ספרד - ראה הערה 2.

(1) ובקול רם: אבל בשלחן הקריאה (סי"ד, במסגרת השלחן - סק"ך): ונוהגין לקרות כל פ' התוכחה בקול נמוך (ובמהרה מעט יותר מן שאר פרשיות). (בפרי חדש (סתכ"ח, סק"ז: וח"מ צריך שיהא נזהר הש"ץ להשמיע קולו לדבים לאפוקי חקצח ש"ץ שאחרים בקול נמוך כ"כ שכמעט רוב הצבור אינם שומעים הקריאה ואינם יוצאים י"ח וזה שיבוש).

(2) וקרא בפיו... הקללות של פרשת בחוקותי, כחכמי הקהילות ספרד:

במגן אברהם (סתכ"ח, סק"ח):

ובכ"ה כ' שבמקומו נוהגים לקרות להחכם בתוכחות.

בכנסת הגדולה (סתכ"ח, בפירושו לבית יוסף):

נהגו שחכם הקהל קורא... ותוכחות שבת"כ וקללות שבמשנה תורה והטעם... ותוכחות שבת"כ ובמשנה תורה הטעם ברור שאין ראוי להוכיח אלא הגדול שבהם אבל בספר חסידים סי' תשס"ו כתב בשם הראשוני שהיו קוראין ע"ה לתוכחות כדי שלא יהא אדם חשוב קורא בקללות ויתקיימו דבריו והוא אומר ומקללך אאור וכתבתי בטור זה סימן רפ"ב דף קפ"ג ע"א שטה כ"ה [חסר בכנסת הגדולה, וכן בשיירי כנסת הגדולה - בשטה כ"ה] שלפי דרכו נראה לי שאין לקרות חכם בתוכחות וקללות משום דקי"ל קללת חכם אפי' על חנם היא באה

ועכשו אני רואה שאין זה כל' דלא נאמר קללת חכם אפילו על חנם
היא באה אלא במתכוין לקלל אבל בקורא בתורה תוכחות וקללות שאין
כונתו לקלל אין כאן שום חשש. ע"כ (אבל ראה לפני זה באגרא
דפרקא).

בלדוד אמת להחיד"א (קיצור אמת ליעקב לר"י אלגאזי. ס"ה.
ס"ב):

בתוכחות... ויש מקומות שהשמש עולה ויש מקומות דקורין בשם
לחכם או ראש הקהל ועולה.

עולה הבעל קורא. ומעצמו:

ברמ"א (סתכ"ח. ס"ו):

(בש"ע: קללות שבתורת כהנים... קללות שבמשנה חורה...),
וכן נהגו שלא לקרות א' בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה.

בכף החיים סתכ"ח סקמ"א:

אלא קורין מי שירצה. ר"ל ששואלין אותו אם ירצה לעלות
ואח"כ עולה.

כמו שמפרש הכף החיים בדברי הרמ"א הרי זה כמנהגינו שלא
מכריזים כלל. שהעולה (כמנהגינו) (וכן כתב בכף החיים. ראה לעיל)
הבעל קורא) עולה מעצמו בלי הכרזה כל שהיא.

אבל בבאור הלכה (סתכ"ח. משנה ברורה):

[וכן נוהגין שלא לקרות אחד] בשמו לעלות אלא קורין מי
שירצה. הנה לכאורה משמע מלשון זה שיאמר יעמד מי שירצה אבל
לא נהירא לחדש ענין כזה. שאין לזה טעם וגם אין נוהגין כן כי יותר
טוב שישאלו מתחלה מי ירצה לעלות או יבטיחו ליתן דבר מה למי
שדחיקא ליה שעתא ויקראוהו בשמו ונ"ל דאה"נ קאמר רמ"א דלא
יקראו סתם לאחד בשמו שיעלה אלא למי שידעו מתחלה שיתרצה
לעלות וכמו שכתבנו והגם דהלשון קצת דחוק מ"מ הכונה כמו שכתבנו
וכן משמע בד"מ בסימן זה ולעיל בסימן קל"ט ע"ש.

[בדרכי משה סתכ"ח סק"ב:

ע"ל סימן קל"ט שאין קורין לתוכחה שום אדם אלא מי שירצה.

בדרכי משה סקל"ט (סק"א):

כתב מהרי"ל דבקריאת תוכחה של משנה תורה שנאמר בלשון
יחיד יש לחוש לקרות בהן ולכן נוהגים לקרות בהן מי שירצה. אבל
בתוכחה דאם בחוקותי אין לחוש והמנהג לקרות ג"כ שם מי שירצה].

(המשך הביאור הלכה -) ומדברי המחז"ש:

[במחצית השקל (סק"ח): מהרי"ל הקפיד כו' מ"ש רמ"א וכן
נהגו שלא לקרות א' בשמו כ' בלבד הטעם
[לבד (ס"ו): מיהו נוהגין שלא לקרות את הקורא בשמו שיעלה

אלא מי שירצה דשמא לא ירצה לעלות אותו שיקראו ויבא לקוץ
בתוכחות.]

(המשך המחצית השקל -) פן לא ירצה לעלות אף שכבר
שכרוהו פן יתחרט ונמצא עובר על פ' [משלי, ג, יא] מוסר ה' בני
אל תמאס בו' [- ואל תקץ בתוכחתו] וגם הוא מן הדברים המקצרים
ימיו של אדם כשקוראים אותו ואינו עולה. [ברכות (נה.): ואמר רב
יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנוחנין לו
ס"ת לקרוא ואינו קורא...ס"ת לקרוא ואינו קורא דכתיב (דברים
ל, כ)] כי הוא חייך ואורך ימיו.

(המשך הביאור הלכה -) משמע לכאורה שמפרש כמו שכתבנו
מתחלה [שיאמר יעמד מי שירצה], ולא כמו שביאר אחר כך "ולא
יקראו סתם לאחד בשמו שיעלה אלא למי שידעו מתחלה שיתרצה
לעלות" (ואז יקראוהו בשמו) - אבל במחצית השקל, מהלבוש שגם
כשנתרצה לעלות עדיין יש חשש שיתחרט ולא ירצה לעלות שלכן לא
יקראוהו בשמו ולא נהירא. ע"כ.

אין הכי נמי, מהלבוש נראה שלא כהפירוש בביאור הלכה -
שלאחר שנתרצה לעלות קוראים אותו בשמו, אבל לכאורה לא צריכים
לפרש מה שכתב ברמ"א ובדרכי משה (ובלבוש) "מי שירצה"
שצריכים להכריז "יעמד מי שירצה", אלא כמו שפירש בכף החיים
הנ"ל "ששואלין אותו אם ירצה לעלות ואח"כ עולה בלי הכרות דבר
(ובפרט זה - כמנהגינו).

אבל במקור הרמ"א - דרכי משה, שהביא (בדרכי משה,
סקל"ט) המהרי"ל -

במהרי"ל (הל' קריאת התורה):

בתוכחות ובסדר בחקתי קרא ש"ץ יעמוד מי שירצה. וגער בו
מהרי"ל לקרא אחד מיוחד ככל שאר הפרשיות דדוקא לתוכחות
דבמשנה תורה קורין מי שירצה משום דאינהו נאמרו בלשון יחיד
[בדרכי משה הנ"ל שהמנהג לקרות מי שירצה גם בבחקתי.]. וראיתי
פעם אחת דעלה אעני ואביון אחד לקרא באותן תוכחות דבמשנה
תורה. וא"ל מהרי"ל מה לך ולצערך הלא כבר בעו"ה נגעו בך
התוכחות וכעס עליו שטלה. והיה מנהג במגנצ"א שהיו מתנים עם
השמש ב"ה כששוכרין אותו שאם לא ימצא שום עומד לקרא אל
התוכחות שאז הוא יקרא בהן דמאחר שהוא מושכר לכך אין להקפיד
ב"כ. ע"כ.

היינו במקור הדבר במהרי"ל הלשון הוא "קרא ש"ץ יעמוד מי
שירצה" היינו בפירוש שזהו הכוונה "יעמד מי שירצה".

אבל כמנהגינו (והנ"ל) שקבוע שהבעל קורא הוא העולה אין
ענין לומר "יעמד מי שירצה" בשעה שזה אינו, אלא הבעל קורא
עולה.

מקורות וביאורים למנהגי חב"ד - ימי הספירה

בלדוד אמת להחיד"א (ס"ה, סל"ב):

בתוכחות אין לקרא בשם. (ראה לעיל (ענין הא' הע' 2 לכתבי האר"י"ל) לשאר דבריו).

בשער אפרים (שער ז, סימן כג):

ויש מקומות שנוהגין שאין קורין להעולה לתוכחה אלא הוא עולה טעמו.

כשבת מברכים סיון אומרים אב הרחמים.

בשבת מברכים סיון: היום ע' נו [-דפוס קטן. כד אייר].

שני פרטים:

א. אומרים אב הרחמים בשבת מברכים סיון.

ב. אין אומרים אב הרחמים בשבת מברכים אייר.

ביאור הדבר:

אב הרחמים בכלל -

בספר המנהגים לרב יצחק אייזיק טירנא (שבת):

ויש מקומות שאומרים בכל שבת אב הרחמים לבד כשמברכין החדש, ובחתימה ור"ה ויום טוב. ויש מקומות שאין אומרים (אותו) אלא בין פסח לשבועות (- בנדפס, ובהוצאת מכון ירושלים - לעצרת), ואז אומרים אפילו כשמברכין החדש, אחר ברכת החדש.

ואף על פי שנתפשט בתפוצות ישראל כמנהג הראשון - לומר אב הרחמים בשבתות כל השנה (כמו שכתב הרמ"א (סתרפ"ד, ס"ו): גם נוהגים לומר אב הרחמים), אבל אפילו הכי, ממנהג השני - לומר אב הרחמים רק בשבתות שבין פסח לשבועות, ממציאות מנהג כזה, רואים גודל הקשר והשייכות בין אב הרחמים והשבתות שבין פסח לשבועות - שבתות ימי הספירה. וראה על זה לאתר זה (בביאור למגן אברהם).

ביאור מנהגינו (מהמקורות, ויתבאר בתוך הדברים):

ברמ"א (סתרפ"ד, ס"ו): גם נוהגים לומר אב הרחמים ובכל יום שאין אומרים בו צדקתך צדק אין אומרים אותו וכן כשיש חתונה או מילה ויש מקומות שאין אומרים אותו כשמברכין החדש חלבד בימי הספירה והולכין בכל זה אחר המנהג.

במגן אברהם (סק"ח): בימי הספירה. משום שהיו הגזירות באותו זמן. (במחצית השקל: היינו גזירות [ד'] תתנ"ו; התחלת מסעי הצלב ("קרוסאדס") באשכנז בחדש אייר, ומה נשמדו הרבה קהילות באירופה.

(ובראשון) באסופות - כתב יד (הובאו בס' בין פסח לשבועות,